

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Marie Dostálová

**Kulturní tradice prostějovského regionu a jejich uplatnění
v mateřské škole**

Olomouc 2016

Vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Ve Hvozďe dne 23. 3. 2016

.....

Vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce, Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D. za odborné vedení, poskytování cenných rad a materiálových podkladů k práci a také za ochotu a čas, který mi věnovala při konzultacích v průběhu psaní mé bakalářské práce.

Motto: „Kde se kdo narodí, tam ať se mu dostane výchovy, a hned od dětství ať se učí milovat rodnou zem a lpět na ní.“

Plinius (Ep.IV, 13,9)

Obsah

Úvod	7
1 Region Prostějovsko	8
1.1 Poloha a rozloha regionu Prostějovsko	8
2 Město Prostějov	9
2.1 Poloha města	9
2.2 Přírodní poměry	9
2.3 Symboly města Prostějova	11
2.4 Historie města Prostějova	12
2.5 Památky města Prostějova	13
3 Pojetí současného předškolního vzdělávání podle rámcového programu.....	15
3.1 Pojetí cílů předškolního vzdělávání	16
3.2 Klíčové kompetence	16
3.3 Vzdělávací oblasti	18
3.3.1 Dítě a jeho tělo	18
3.3.2 Dítě a jeho psychika	19
3.3.3 Dítě a ten druhý	21
3.3.4 Dítě a společnost	21
3.3.5 Dítě a svět	22
4 Tradiční kultura v jednotlivém období se zaměřením na region Prostějovsko.....	24
4.1 Jarní období s tradiční kulturou	24
4.2 Letní období – období poutí	26
4.3 Podzimní období čas sklizně	27

4.4 Zimní čas s tradiční kulturou adventu a Vánoc.....	27
5 Tradiční lidová kultura.....	31
5.1 Hanácký lidový kroj.....	31
5.2 Ženský kroj.....	32
6 Krojované soubory na Prostějovsku.....	35
6.1 Hanácký soubor Klas z Kralic na Hané.....	35
6.2 Národopisný soubor Pantlák Němčice nad Hanou.....	35
7 Kulturní tradice v regionu Prostějov.....	36
7.1 Hanácké slavnosti.....	36
7.2 Žvábkův festival.....	36
7.3 Hanácký divadelní máj Němčice nad Hanou.....	36
8 Uplatnění kulturních tradic Prostějovského regionu v mateřské škole.....	37
8.1 Velikonoce.....	37
8.2 Čarodějnice.....	39
Závěr.....	42
Seznam použitých pramenů a literatury.....	43
Seznam příloh.....	45
Anotace	

Úvod

O krajině, v níž jste se narodili, v níž bydlíte a chodíte do školy, byste měli vědět co nejvíce. Ne proto, že tuto myšlenku vyslovil v dávné minulosti Jan Amos Komenský, který v tomto regionu působil, ale proto, že opravdovou lásku k přírodě, vztah k rodišti, zájem o rozvoj vaší obce i vztah k sobě samým či ostatním lidem si každý utváří podle toho, do jaké míry dokáže porozumět jevům, procesům a vztahům, které v krajině vznikají, působí a zanikají.

V dnešní době jsou opomíjeny jak folklorní tradice a zvyky, tak i hudební soubory, které se snaží tradice, lidovou píseň a tanec udržet v povědomí. Dnešní doba dává spíše přednost televizím, počítačům, internetu, tedy masmédiím všeho typu a lidová kultura se postupně začíná vytrácet.

Region Haná se vyznačuje nejen bohatostí a pestrostí proměn krajiny, ale i bouřlivostí a barvitostí vývojových změn, jimiž procházeli naši předkové. Můžeme se sebevíce domnívat, že problémy, jimiž každý z nás žije, patří k nejdůležitějším, avšak nesmíme zapomínat na ty, kteří žijí s námi a kolem nás, ale ani na ty, kteří zde žili před námi. Jen tak se můžeme „vystříhat“ sobectví, chamtivosti, zlobě a nenávisti. Poznat důvěrně region, v němž žijeme, znamená vytvořit pořádně velký krok k tomu, abychom byli lepší, aby se v našich myslích trvale usídlila víra v dobro, touha po lepším uspořádání sociálněekonomických jevů v krajině, ale i romantika a láska ke všemu krásnému, což činí náš život lepším a spokojenějším.

Cílem teoretické části je obeznámit čtenáře s prostějovským regionem, jeho zvyky a kulturou, která je specifická pro tento kraj a také rozvoj úcty k tradicím a hodnotám, které vytvořili naši předkové, rozvoj citového prožívání a sounáležitosti.

Tohle obeznámení může být nápomocné jak pedagogům, kteří v něm pracují, tak i těm, kteří se chtějí dále vzdělávat, mají rádi kulturu, dodržují zvyky a tradice. Pokud neznáme místa, kde žijeme, nebo kde jsme se narodily, pak tyto znalosti nemůžeme předat dětem v mateřské škole, které v důsledku navození dobré motivace dostávají zájem se dále vzdělávat a zapojit se tak do dalších činností.

Cílem praktické části je předložit návrhy kulturních tradic dětem v mateřské škole, obohatit je vědomostmi a znalostmi za pomoci metodických listů.

1 Region Prostějovsko

1.1 Poloha a rozloha regionu Prostějovsko

Prostějovský region rozlohou 770 km² a 112 tisíci obyvateli leží v samotném srdci Moravy. Je tvořen z poloviny úrodnou rovinou Hané a z poloviny zvlněnou Drahanskou vrchovinou. Říčky a potůčky (Romže, Hloučela, Haná), které jej protínají, dotvářejí malebnou atmosféru tohoto kraje.

Mírné podnebí oblasti je přechodným pásem mezi východoevropskými vnitrozemskými a západoevropskými přímořskými podmínkami. Region tvoří okresní město Prostějov, menší města Konice, Kostelec na Hané, Němčice nad Hanou a dalších 91 obcí.

Obr. č. 1: Umístění regionu Prostějov na mapě ČR a mapa regionu Prostějov

Zdroj: (Region Prostějov, 1996)

Západní část regionu – kopcovitá oblast Drahanska a Konicka láká svojí krásnou přírodou zejména k rekreačním pobytům. Bohatství zemědělsky orientované Hané – východní části regionu se odrazilo v architektonickém dědictví, krásných kostelích a zámcích.

Svým klidným prostředím jsou pro rekreaci či léčebný pobyt vhodné lázně ve Skalce. V regionu se nachází 44 maloplošných chráněných území a dva přírodní parky – Kladecko a Velký Kosíř (Okresní úřad Prostějov a město Prostějov, 1996).

2 Město Prostějov

2.1 Poloha města

Prostějov okresní město na střední Moravě leží na říčce Hloučela, v nadmořské výšce 225 m a má více než 50 tisíc obyvatel. (Okresní úřad Prostějov a město Prostějov, 1996). Průmyslové město se zemědělským zázemím, město s bohatou kulturou a historií, město měnící se den ode dne, se postupně stává pěkným moderním a významným městem naší republiky.

2.2 Přírodní poměry

Podnebí

Podnebí města je značně ovlivňováno jeho polohou v tzv. inverzní kotlině. Řada průmyslových podniků se podílí na značném znečišťování ovzduší plynnými a prašnými částicemi. Stav ovzduší zhoršují i motorová vozidla a topení v domácnostech.

Podnebná oblast je teplá, s mírnou zimou. Průměrné roční srážky se pohybují od 550 do 600 mm. Převládají větry přicházející ze severozápadu.

Půdy

V okrajových částech města se nachází intenzivně obdělávaná černozem na spraši. Mimo ni se vyskytují půdy nivní i jílovitohlinité.

Vodní toky a nádrže

Severním okrajem města protéká řeka Hloučela, která pramení na svahu nejvyššího bodu Dražanské vrchoviny Skalky. Její voda je zde natolik čistá, že v ní byli vysazeni pstruzi. Kromě pstruhů a raků říčních zde žije hrouzek obecný, jelec tloušť, střevle potoční, plotice obecná, mřenka mramorová. V porostech podél toku se vyskytuje řada ptáků – vzácný ledňáček říční, sýček obecný, všechny druhy sýkor, drozd kvíčala, kos černý, pěnkava obecná, stehlík obecný a další (Prachařová).

Obr. č. 2: Střevle potoční
Zdroj: (BioLib [online])

Obr. č. 3: Hrouzek obecný
Zdroj: (Rybičky.net [online])

Obr. č. 4: Ledňáček říční
Zdroj: (Wikipedie [online])

Obr. č. 5: Pěnkava obecná
Zdroj: (Chov zvířat [online])

Povodí Hloučely bylo upraveno, osázeno mnoha dřevinami tak, že vznikl lesopark, hojně navštěvovaný obyvateli města, především pak z přilehlých sídlišť.

Z dřevin převládají: borovice lesní, borovice hedvábná, lípa srdčitá, lípa velkolistá, olše (lepkavá, zelená, šedá), akát trnovník, jírovec maďal, hloh bílý, topol osika. Lesopark má velký význam i pro školní vycházky. Je zde možné s dětmi plnit řadu zajímavých úkolů, včetně praktického poznávání přírodnin.

Okrajem Prostějova protéká pravostranný přítok řeky Moravy (úmoří Černého moře), říčka Romže, která ve východní části města Vrahovice přebírá svůj nejdůležitější přítok Hloučelu. Jediným větším rybníkem je Drozdovický rybník, užívaný pro chov kaprů (Prachařová).

Zeleň ve městě

Ve větší míře je soustředěna do Smetanových sadů, ležících v centru města. I když nejsou velké rozlohou, jsou zajímavé řadou dřevin. Najdeme zde tis červený, douglasku tisolistou, platan javorolistý a další. V Kolářových sadech je soustředěno asi 80 druhů dřevin.

Zemědělství

Nejbližší okolí našeho města je částí Hané a patří k nejúrodnějším částem České republiky (Prachařová).

2.3 Symboly města Prostějova

Městský prapor

Obr. č. 6: Městský prapor

Zdroj: (Statutární město [online])

Popis:

Městský prapor má tvar obdélníku o poměru stran 2:3 a je v polovině svisle dělený na levou modrou a pravou žlutou část, uprostřed na rozhraní barevných polí je znak města ve španělském štítu. Městský prapor se umísťuje tak, že modré pole je vždy vlevo nebo nahoře (Statutární město Prostějov [online]).

Městský znak

Obr. č. 7: Městský znak

Zdroj: (Statutární město[online])

Popis:

Městský znak představuje štít svisle půlený. V levé zlaté polovině je červená mříž ze čtyř

kosmých a pěti šikmých pásů se zlatými hřeby na křížení, a to v podobě šesticípých hvězdiček. V pravé modré polovině je půl černé nekorunované orlice se zlatými drápy, zobákem a červeným jazykem, hledící doprava (Statuární město Prostějov [online]).

2.4 Historie města Prostějova

V době dávno minulé prošly přes území Moravy různé kmeny. Stěhování kmenů pozvolna ustávalo, byly zakládány vsi, které nesly jména rodů. Z některých vznikly trhové vsi. Ze soběrovných členů rodů vyrůstala kasta silnějších a statnějších, z ní se vyvinula později šlechta. Ta dostávala od knížat darem dvory i dědiny, z nichž vznikaly nové osady patřící jednotlivcům. Tyto osady pak nesly jména po svém majiteli nebo zakladateli. Takovou osadou, která se utvořila kolem osamělého dvorce nebo panské tvrze, je Prostějov. Zakladatelem byl rytíř Prostěj. O tomto jménu se zmiňuje Kosmas, když píše o rozporu knížat Vladislava a Oty. Ota se domníval, že proti němu byli šlechtic Prostěj a jeho zeť Vacek, které dal oslepit.

Ze samostatné osady vyrůstá ves, později trhová ves. V té době tato místa obklopovaly potoky, říčky, rybníky, rozsáhlé lesy, půda byla chráněna z obou boků vodou. Kostel i ostatní stavení byla dřevěná. Teprve mnohem později bylo používáno ke stavbám kamene. Za nějaký čas bylo trhové vsi uděleno právo městské (Prachařová).

Podle nejstarší moravské listiny z r. 1141 vstupuje do dějin jako nevelká osada Prostějovice, která se do poloviny 13. století vyvinula v poměrně významnou trhovou ves. Tehdy sem byli pozváni němečtí osadníci, kteří v místech dnešního náměstí T.G.Masaryka založili novou osadu, na niž přešla práva osady staré. V r. 1390 bylo Prostějovu uděleno právo výročního trhu, čímž se fakticky stal městem. Jeho slíbený vývoj byl zpomalen za husitských válek, kdy město poškodily průtahy obou nepřátelských stran. Vznik prostějovského židovského města po roce 1454 a více než stoletá vláda rodu Pernštejnů po roce 1495 přinesla městu značnou prosperitu, doprovázenou velkolepou výstavbou. Roku 1495 zahájilo město stavbu kamenných hradeb se čtyřmi branami. V jedné z dochovaných bašt je dnes galerie a vinárna.

Od konce 16. století prožívalo město dlouhé období stagnace až do poloviny 18. století, kdy došlo k prudkému rozvoji potravinářského, textilního a oděvního průmyslu, mimo jiné i zásluhou místních Židů. V šedesátých letech 19. století byl Prostějov spojen železnicí s Olomoucí a Brnem. Stavební rozmach na přelomu 19. a 20. století značně změnil tvář města ve stylu historismu a secese.

2.5 Památky města Prostějova

Centrem života města je již dlouhá staletí náměstí, dnes nazvané podle T. G. Masaryka. Většina měšťanských domů měla svá domovní znamení, kterými se některé pyšní dodnes.

Náměstí dominuje Nová radnice s 66 m vysokou věží a orlojem. Byla postavená v letech 1911 – 1914 podle návrhu prof. K. H. Kepky. Za pozornost stojí především její hodnotné interiéry v historizujícím stylu s unikátní galerií českých starostů města. Při posezení na náměstí mohou návštěvníci obdivovat také barokní morový sloup se sochou Panny Marie z r. 1714.

*Obr. č. 8: Nová radnice v Prostějově
Zdroj: (Wikimedia commons [online])*

*Obr. č. 9: Mariánský sloup
Zdroj: (Wikipedie [online])*

Pozornosti návštěvníků by neměl uniknout nově opravený kostel Povýšení sv. Kříže, nejstarší dochovaná památka Prostějova.

Nejvýznamnější barokní stavbou ve městě je klášter Milosrdných bratří s kostelem sv. Jana Nepomuckého. Stavba vznikla v letech 1733 – 1755. Interiéry jsou vyzdobeny cennými freskami malíře F. A. Sebastiniho (Okresní úřad Prostějov a město Prostějov, 1996).

*Obr. č. 10: Kostel Povýšení svatého kříže
Zdroj: (Wikipedie[online])*

*Obr. č. 11: Kostel sv. Jana Nepomuckého
Zdroj: (Wikipedie [online])*

Mezi další pamětihodnosti Prostějova patří kostel sv. Petra a Pavla s barokní kaplí sv. Lazara, kostel sv. Cyrila a Metoděje.

Návštěvník Prostějova by neměl vynechat prohlídku městského hřbitova s hrobem básníka Jiřího Wolкера, ojedinělými arkádami, smírčím křížem a s řadou dalších umělecky hodnotných náhrobků.

V letech 1521 – 1539 si na dnešním náměstí T. G. Masaryka měšťané vybudovali renesanční radnici, v jejíž budově v současnosti sídlí Muzeum Prostějovska. Na přilehlém Pernštýnském náměstí je možno vidět zámek s překrásným renesančním portálem a novodobou freskovou výzdobou Jana Kohlera. Za posledním dochovaným zbytkem původního středověkého opevnění s baštou se nalézají Smetanovy sady. V blízkosti Smetanových sadů byl v letech 1905 – 1907 postaven Národní dům s divadlem, vinárnou a spolkovými místnostmi. Toto dílo arch. J. Kotěry lze bez nadsázky nazvat perlou evropské secese. Manželům Vojáčkovým, kteří se nejvíce finančně podíleli na jeho stavbě, byl před Národním domem vybudován pomník.

Bohatá kultura je tradičně reprezentována například jarní recitační přehlídkou Wolkerův Prostějov, Prostějovskými dny poezie a hudby, folklórními Hanáckými slavnostmi, přehlídkou alternativních umění, divadelními a filmovými představeními (Okresní úřad Prostějov a město Prostějov, 1996).

3 Pojetí současného předškolního vzdělávání podle rámcového programu

V následující kapitole se budeme zabývat objasněním Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, dále se pak pokusíme přiblížit, jakým způsobem lze naplňovat cíle a budovat základy klíčových kompetencí ve zvoleném tématu. Také si ukážeme, jak se kulturní tradice regionu Prostějov promítají v jednotlivých vzdělávacích oblastech.

V odborné literatuře se můžeme setkat s pojmy předškolní výchova, výchovně-vzdělávací proces a předškolní vzdělávání. Současným trendem je vycházet z pojmu edukace. V pojetí pedagogiky a didaktiky se tento výraz používá jako synonymum termínu vzdělávání, resp. výchovně-vzdělávací proces, ekvivalent angl. education. My budeme pracovat s pojmem předškolní vzdělávání, který zahrnuje jak oblast výchovnou, tak i oblast vzdělávání. S tímto pojmem pracuje i Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2001 (dále RVP PV).

Než se začneme blíže zabývat RVP PV, přiblížíme si systém vzdělávacích programů v ČR. Státní úroveň v systému vzdělávacích dokumentů tvoří Národní program vzdělávání (tzv. Bílá kniha 2001) a rámcové vzdělávací programy (dále RVP). Bílá kniha stanovuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP v návaznosti stanovuje rámec předškolního vzdělávání. (Šmelová, 2004, s. 107).

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2001) je základním pedagogickým dokumentem, jímž stát stanovuje požadavky na předškolní výchovu a vzdělávání. RVP PV představuje vzdělanostní základ, na který navazuje povinné vzdělávání a následující vzdělávací etapy.

RVP PV stanovuje pravidla a mantinely předškolního vzdělávání. Představuje určitý rámec a tím ponechává značný prostor mateřským školám pro tvorbu vlastních školních vzdělávacích programů.

Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání definuje:

- kvalitu předškolního vzdělávání,
- stanovuje požadavky, které zajišťují srovnatelnou kvalitu předškolního vzdělávání pro všechny děti,
- vytváří rozmanitou vzdělávací nabídku (Šmelová, 2004, s. 107-109).

3.1 Pojetí cílů předškolního vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání staví do popředí osobnost dítěte, jeho přirozený rozvoj s respektováním individuálních potřeb a zájmů dítěte, se snahou připravit dítě pro život, tzn. vytvářet elementární základy klíčových kompetencí. Důraz je kladen na osobnostní zřetel v přístupu k dítěti. Příprava na vstup do školy je i nadále důležitá součástí předškolního vzdělávání, ale již její podstata nespočívá ve vyrovnání „výkonů“ dětí, ale ve vyrovnání jejich šancí. Děti tak mají vytvořené podmínky pro optimální rozvoj odpovídající jejich osobním možnostem. Základ předškolního vzdělávání spočívá v individuálním rozvoji jedince a jeho individuálnímu postupu v učení (Šmelová, 2004, s. 110-111).

RVP PV pracuje se čtyřmi cílovými kategoriemi: stanovuje cíle v podobě záměrů a cíle v podobě výstupů, a to nejprve v úrovni obecné a následně pak v úrovni oblastní. (Smolíková, 2004, s. 9).

Nyní si objasníme rámcové cíle k naplnění kulturních tradic.

Prvním z cílů v podobě záměrů v úrovni obecné je *„rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání“*. Vše, co dítě prožívá, čeho se účastní jako aktér či jako pozorovatel, to vše je příležitosti k učení, z nichž mnohé mohou dítě ovlivnit na celý život. K naplnění tohoto cíle je rozvíjet dítě v poznávání kulturních tradic regionu, v němž vyrůstá. Povzbuzovat jeho chuť k učení a seznámit ho tak s historií, původem tradic, pomocí prožitků, příběhů a pohádek.

Dalším cílem je *„osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost“*. Rozvíjení pozitivních vztahů ke kultuře a umění. Schopnost komunikovat, spolupracovat, poskytnout dítěti možnost poznávat hodnoty jako je svoboda, solidarita, rovnost všech lidí, péče o druhé, předávat kulturní dědictví. Hodnotám učíme dítě především svým vzorem, stylem komunikace, prožitky, příběhy atd., ale nikdy ne povely, příkazy a vyhrůžkami.

A třetím cílem je *„získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí“*. Objevování, nacházení a zkoumání některých kulturních tradic se dítě stává součástí celku. Určitým způsobem se projevuje ve společnosti a zapojuje se tak do dění. Děti se mohou podílet na plánování a hodnocení společných činností.

3.2 Klíčové kompetence

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání jsou klíčové kompetence kategorií cílů, které jsou vyjádřeny v podobě výstupů na úrovni obecné. Smyslem

a cílem je obeznámit děti s lidovými zvyky a tradicemi za pomoci praktických činností, které směřují nenásilnou formou ke klíčovým kompetencím, které jsou pro děti v předškolním vzdělávání dosažitelné a které budou využitelné při dalším vzdělávání.

Teď si ukážeme, jak se do vybraných klíčových kompetencí činnostně zaměřených promítá téma kulturních tradic.

- *Kompetence k učení*
 - získanou zkušenost uplatňují v praktických situacích a v dalším učení
 - mají elementární poznatky o světě lidí a jejich kultury
 - kladou otázky a hledají na ně odpovědi, aktivně si všímají, co se kolem nich děje; poznávají, že se mohou mnohému naučit, radují se z toho, co sami dokázaly a zvládly
 - *Kompetence k řešení problémů*
 - všímají si dění i problémů v bezprostředním okolí
 - *Komunikativní kompetence*
 - dokáží se vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.
 - průběžně rozšiřují svou slovní zásobu a aktivněji ji používají k dokonalejší komunikaci s okolím
 - *Sociální a personální kompetence*
 - jsou schopny chápat, že lidé se různí a tolerují jejich odlišnosti
 - *Činnostní a občanské kompetence*
 - zajímají se o druhé i o to, co se kolem děje; jsou otevřené aktuálnímu dění
- (Smolíková, 2004, s. 11-14).

Vymezení rámce nám RVP PV neurčuje pouze pravidla pro předškolní vzdělávání na počátku 21. století, ale především nám dává odpovědnost k tomu, abychom pro konkrétní děti a v konkrétních podmínkách hledali vhodný vzdělávací obsah a odpovídající metody, kterými jej budeme naplňovat tak, abychom směřovali děti k daným klíčovým kompetencím.

Prvotní a největší odpovědnost neseme za děti, jejich zdraví, fyzickou, psychickou a sociální pohodu, ve které může nastat proces vzdělávání. Měli bychom si uvědomit, že právě s námi děti poprvé vstupují do světa vědomého poznávání a učení. V mateřské škole stavíme základy chrámu poznání, které mohou být pevné a stabilní anebo vratké a labilní.

Záleží jenom na nás a na dětech. Na tom, jestli si spolu budeme rozumět. Jestli je dokážeme nadchnout pro to, aby se vzdělávání stalo nedílnou součástí celého jejich života.

3.3 Vzdělávací oblasti

Obsah RVP PV je uspořádán do pěti interakčních oblastí: *Dítě a jeho tělo*, *Dítě a psychika*, *Dítě a ten druhý*, *Dítě a společnost*, *Dítě a svět*.

V rámci jednotlivých oblastí je vždy vymezený záměr, specifické cíle, hlavní činnosti a příležitosti, které by mělo předškolní vzdělávání nabízet. RVP PV současně uvádí možná rizika, která průběh předškolního vzdělávání znesnadňují a mohou ohrozit. Vyústění každé oblasti je v očekávaných kompetencích, tzn. co děti zpravidla dokáží na konci předškolního období (Šmelová, 2004, s. 112).

V této části se budeme věnovat vzdělávacím oblastem a jejich propojených kategorií, které se budou vztahovat ke kulturním tradicím regionu Prostějov.

3.3.1 *Dítě a jeho tělo*

V téhle vzdělávací oblasti budeme podporovat fyzickou pohodu dětí, zlepšovat tělesnou zdatnost, zdravotní kulturu, rozvoj pohybových a manipulačních dovedností.

Už při nácviu jednotlivých pohybových prvků či vazeb se snažíme dětem vysvětlit, že pohyb provádíme v prostoru; i když jen někde stojíme, vnímáme prostor kolem sebe nejen zrakem, ale i celým tělem, tj. držením těla, postojem.

Pěstovat v dětech vztah k ostatním, ke svému partnerovi při tanci, je velice důležité. Hezký vztah by měl prolínat do všech činností, nejen v pohybové výchově.

- *Dílčí vzdělávací cíle*
 - rozvoj pohybových dovedností
- *Vzdělávací nabídka*
 - hudební a hudebně pohybové hry a činnosti
- *Očekávané výstupy*
 - ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku
- *Rizika*
 - nedostatek řízených pohybových aktivit vedoucích k osvojení nových pohybových dovedností (Smolíková, 2004, s. 16-18).

3.3.2 Dítě a jeho psychika

Záměr oblasti psychické spočívá v podpoře duševní pohody, psychické zdatnosti a odolnosti dětí, rozvoji jejich intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jejich citů a vůle, sebepojetí a sebenahlížení, jejich kreativity a jejich sebevyjádření, ve stimulaci, osvojování a rozvoji vzdělávacích dovedností. Budeme děti povzbuzovat v dalším rozvoji, poznávání a učení.

Oblast je rozčleněna do tzv. podoblastí: Jazyk a řeč; Poznávací schopnosti a funkce, myšlenkové operace, představivost a fantazie; Sebepojetí, city a vůle (Šmelová, 2004, s. 113).

Jazyk a řeč

- *Dílčí vzdělávací cíle*
 - rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu
- *Vzdělávací nabídka*
 - komentování zážitků a aktivit
 - přednes, recitace, dramatizace, zpěv
 - prohlížení a „čtení“ knížek
- *Očekávané výstupy*
 - porozumět slyšenému
 - naučit se z paměti krátké texty
 - učit se nová slova a aktivně je používat
- *Rizika*
 - prostředí komunikačně chudé, omezující běžnou komunikaci mezi dětmi i s dospělými
 - málo příležitosti k samostatným řečovým projevům dětí (Smolíková, 2004, s. 18-20).

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

Děti v této podoblasti si osvojují nové poznatky týkající se kulturních tradic, získávají zkušenosti zejména na základě vlastního prožitku, přímo pozorují přírodní, kulturní a technické objekty, manipulují s předměty, což je pro děti přirozenější a snazší pro efektivnější učení, pro utváření prožitku a emocí.

- *Dílčí vzdělávací cíle*
 - rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení)

- posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování)
- *Vzdělávací nabídka*
 - přímé pozorování kulturních jevů v okolí dětí, rozhovor o výsledku pozorování
 - činnosti zaměřené k vytváření (chápání) pojmů a osvojování poznatků (vysvětlování, objasňování, odpovědi na otázky, práce s knihou, s obrazovým materiálem)
- *Očekávané výstupy*
 - vnímat, že je zajímavé dozvídat se nové věci, využívat zkušeností k učení
 - naučit se nazpaměť krátké texty, úmyslně si zapamatovat a vybavit
- *Rizika*
 - nedostatek příležitostí k poznávacím činnostem založeným na vlastní zkušenosti
 - převaha předávání hotových poznatků slovním poučováním a vysvětlováním (Smolíková, 2004, s. 20-22).

Sebepojetí, city, vůle

Děti v rámci této podoblasti rozvíjíme prostřednictvím hlavních činností a příležitostí, přinášejících uspokojení, radostný prožitek s dobře odvedené práce, estetické a tvůrčí aktivity.

Mateřská škola by měla být podnětným prostředím pohody, lásky a bezpečí. Pokud ale děti přicházejí do prostředí, ve kterém chybí přátelství, ve kterém je neustálý spěch, nervozita, nevhodné vstupy dospělých do činnosti dětí, nesprávné vzory chování, nemůžeme očekávat, že se do této školy budou děti těšit, že zde budou rozvíjeny na základě pozitivních prožitků. Taková škola je opravdovým rizikem pro rozvoj dětí (Šmelová, 2004, s. 115).

- *Dílčí vzdělávací cíle*
 - poznávání sebe sama
 - rozvoj poznatků a dovedností umožňujících je získanými dojmy vyjádřit
- *Vzdělávací nabídka*
 - činnosti zajišťující spokojenost a radost
 - estetické a tvůrčí aktivity (slovesné, výtvarné, dramatické, literární, hudební, pohybové a další)
 - činnosti vedoucí děti k identifikaci sebe sama a k odlišení od ostatních
- *Očekávané výstupy*
 - prožívat radost ze zvládnutého a poznaného
 - těšit se z kulturních zážitků

- zachytit a vyjádřit své prožitky slovně, výtvarně, pomocí hudby, hudebně pohybovou či dramatickou improvizací
 - *Rizika*
 - nepřiměřené nároky na děti, časté negativní hodnocení, kdy děti opakovaně prožívají pocit selhání
 - spěch a nervozita, nevhodné zásahy a přerušování činností dětí dospělými
- (Smolíková, 2004, s. 22-24).

3.3.3 Dítě a ten druhý

Dětem či dospělým, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů. Je nutné, si také uvědomit, že kulturní tradice nejsou záležitostí jedné osoby, ale skupiny lidí, která se podílí na činnostech dění ať už v obci či městě. Děti se učí vytváření vztahů, poznávání svých možností, hodnotit své chování. Vnímají přírodu a vše co s tím souvisí. Učí se zvládnout vše, co život přináší.

- *Dílčí vzdělávací cíle*
 - rozvoj kooperativních dovedností
- *Vzdělávací nabídka*
 - kooperativní činnosti ve dvojicích i ve skupinkách
 - aktivity podporující sblížení dětí
 - aktivity podporující uvědomování si vztahů mezi lidmi
- *Očekávané výstupy*
 - přirozeně a bez zábrán komunikovat s druhými dětmi, navazovat a udržovat dětská přátelství
 - spolupracovat s ostatními
- *Rizika*
 - autoritativní vedení
 - nedůstojné jednání, zesměšňování (Smolíková, 2004, s. 24-25).

3.3.4 Dítě a společnost

Tato oblast sociálně-kulturní, uvádí děti do společnosti lidí, světa kultury a umění. Děti jsou vedeny k osvojování si potřebných dovedností, návyků i postojů. Naučí se přijímat základní společenské, morální a estetické hodnoty a podílí se na utváření společenské pohody.

Hlavní činností a příležitostmi pro tuto oblast je vhodné prostředí, což jsou různé oslavy, vkusně upravené a dostatečně podnětné, a též vhodná volba různých aktivit. Pedagogové by měli děti uvádět do prostředí, ve kterém budou mít možnost poznávat mravní hodnoty, setkávat se s pozitivními vzory chování. Významné místo zde mají výtvarné hudební, hudebně pohybové činnosti podněcující dětskou tvořivost, estetický cit a vkus. Literární, dramatické, výtvarné i hudební umění lze vhodně využít prostřednictvím návštěv muzea, výstav, divadla (Šmelová, 2004, s. 116).

- *Dílčí vzdělávací cíle*
 - seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž děti žijí
- *Vzdělávací nabídka*
 - přípravy a realizace společných zábav a slavností (oslavy výročí, slavností v rámci zvyků a tradic
 - tvůrčí činnosti hudební, hudebně pohybové, podněcující tvořivost a nápaditost dětí
 - aktivity přibližující dětem svět kultury a umění a umožňující jim poznat rozmanitost kultur (účast dětí na kulturních akcích, využívání příležitostí seznamujících děti přirozeným způsobem s různými tradicemi zvyky běžnými v jejich kulturním prostředí
- *Očekávané výstupy*
 - vnímat kulturní podněty, sledovat se zájmem literární, dramatické či hudební představení
- *Rizika*
 - nedostatek příležitostí k rozvoji dovedností dětí ke kultuře (Smolíková, 2004, s. 26-28).

3.3.5 Dítě a svět

Představuje environmentální oblast, jejímž záměrem je formovat elementární povědomí dětí o světě, ve kterém žijí, o vlivu člověka na životní prostředí, a to od problémů, se kterými se děti setkávají ve svém nejbližším okolí, až po celosvětové problémy. Pedagog by se měl spolupodílet na vytváření pozitivního, odpovědného vztahu dětí k životnímu prostředí.

Cíle jsou naplňovány prostřednictvím následujících hlavních činností a příležitostí, poznávání nejbližšího okolí dětí, tj. mateřské školy a jejího okolí. Vhodně lze využívat práci

s literaturou, encyklopediemi. Veškeré činnosti by měly být propojeny s kognitivní činností, tj. např. řešení problému, objevování. Děti by měly postupně vnímat životní prostředí, ve kterém žijí, uvědomovat si nezbytnost je chránit a potřebu žít v pěkném a zdravém prostředí (Šmelová, 2004, s. 117).

- *Dílčí vzdělávací cíle*
 - seznamování s místem a prostředím, ve kterém děti žijí
- *Vzdělávací nabídka*
 - sledování událostí v obci a účast na akcích
 - práce s literárními texty, s obrazovým materiálem, využívání encyklopedií a dalších médií
- *Očekávané výstupy*
 - mít povědomí o širším společenském, kulturním prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dětí
 - všimnout si změn a dění v nejbližším okolí
- *Rizika*
 - nedostatek příležitostí vidět a vnímat kulturní dění (Smolíková, 2004, s. 29-30).

Tahle kapitola nám ukázala, jak se téma kulturních tradic promítá v dosahování cílů klíčových kompetencí a jednotlivých vzdělávacích oblastech obsažených v RVP PV.

4 Tradiční kultura v jednotlivém období se zaměřením na region Prostějovsko

V této kapitole bychom se rádi zmínili o tradiční kultuře v jednotlivých obdobích, které se dochovaly do dnešní doby.

4.1 Jarní období s tradiční kulturou

Charakteristika období

Toto nádherné roční období nepřichází naráz a s jistotou. Hraje si na schovávanou. Sluníčko má sice ještě chladné paprsky, ale my cítíme, že jaro už je ve vzduchu. A když potom nastane, je den ze dne krásnější.

Jaro začíná astronomicky 21. března. Je to den jarní rovnodennosti, kdy den je stejně dlouhý jako noc. Dětem nastává ráj pro hry na hřejivém slunci. Zemědělce však čeká shon, pilnou práci si zajišťují dobrou úrodu. Tu a tam nás ještě trochu pozlobí aprílové počasí, ale síla jara je nezadržitelná (Šottnerová, 2007, s. 6).

Vynášení Mořeny

První tradicí, o které se zmíníme, je vynášení slaměné „Mořeny, Mařeny, smrtholky“, která se vynáší pátou postní nedělí. Jde o slaměnou figurínu, oděnou do ženských šatů, ověčenou hadříky a stužkami nastrčenou na tyč, která je za vsí vhozena do vody a zpět se chasa vrací se zeleným stromkem se kterým chodí od domu k domu a hlasitě prozpěvuje. Vynášení smrti je zvykem, který pochází z pradávných dob pohanských.

Velikonoce

Paměť národa je jejich lidová kultura. Lidové tance, písně, slovesnost, zvyky a předměty jsou cenným dědictvím, které může být zdrojem poznání, radosti a tvořivé inspirace i pro současného člověka.

Velikonoce jsou tradiční oslavou jara, současným jazykem nazývané Svátky jara. Tyto svátky bývaly v minulosti významnější než Vánoce. Jsme svědky vytváření novodobých tradic, ale i dodržování jistých zvyklostí z minulosti. Bohužel, často lidé nevědí, jaký je původ a důvod, jaké legendy se k události vážou (Šottnerová, 2007, s. 5).

Název Velikonoce pochází z „velké noci“ ze soboty na neděli, kdy došlo ke zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Datum Velikonoc připadá na neděli po prvním jarním úplňku.

Boží hod velikonoční

Kristus vstal z mrtvých za svítání „prvního dne v týdnu“, neboli „prvního dne po sobotě“. V tuto neděli všichni spěchali do kostela. Nikdo nezůstával doma, neboť tento den se v kostele světily velikonoční pokrmy (beránek, mazanec, chléb, vejce a víno).

Pondělí velikonoční – červené

Tento den je tolik očekávané koledování, pomlázka, mrskut je dosud nejživější náš zvyk, kdy chodí chlapi s pomlázkou vyšlehat děvčata. V mnoha vsích bylo zvykem číhat na děvčata ráno, když šla do kostela.

Ve všech krajích patřila a patří k pomlázce pestře malovaná vajíčka – kraslice. Ty se ale nikdy nerozdávaly každému. Kraslice dostával hoch jako dárek od děvčete, které našlehal. Byly darem velmi cenným, protože na skořápkách byla vytvořena šikovnými rukama děvčat mistrovská a mnohdy hodiny trvající díla.

Koleda z Prostějovska

Vrbové tatarek, mloví jedná v roce,
má zlatá děvčico, dáš-li ty mně srce?
To je moje srdéčko, dávám ti ho z lásky,
nevracej ho zpátky (Bestajovský, 2004, s. 16).

Pálení čarodějnic – Filipojakubská noc

Pálení čarodějnic patří k doposud velmi živým zvykům. Filipojakubská noc z 30. dubna na 1. května bývala jednou z magických nocí, kdy prý měly zlé síly větší moc než jindy, tuto noc se prý otevírala země, ukrývající četné poklady. Jako ochranu před mocí temných sil u sebe lidé nosili květ z kapradí, svícenou křidu a další předměty. Lidé věřili, že v povětří poletuje spousta čarodějnic, které se slétají na sabat. Proto se této noci říkalo „noc čarodějnic“ (Bestajovský, 2004, s. 27).

Na ochranu před čarodějnicemi se na kopcích pálily ohně, které byly v některých krajích dávného původu. Postupně se z výročních ohňů stalo „pálení čarodějnic“ (Šottnerová, 2007, s. 38).

Máj

V prvomájový podvečer se všechny zamilované dvojice zastavují pod rozkvetlou třešní, protože jak praví lidová moudrost, dívka na prvního máje nepolíbená do roka uschne.

Původ tradice

Český název tento měsíc výstižně charakterizuje. Květen je opravdu plný vůně, květů a svěží zeleně. Jaro je v plném proudu.

Kořeny této tradice sahají pravděpodobně hodně hluboko do minulosti. Předchůdcem byly nejspíš prastaré slavnosti vítající nové jaro. Ústředním zvykoslovným předmětem je máj neboli májka, majek – ověšený strom symbolizující jaro a lásku (Šottnerová, 2007, s. 52).

Stavění máje

Nejstarší známý doklad o stavění máje je z roku 1422, kdy za postavení máje dostal hoch za odměnu ruku děvčete. Tradice stavění máje žije ještě v mnoha obcích. Tuto májku, bedlivě hlídají mladí chlapi celý měsíc, aby ji přespolní neukradli. Na konci května je kácení máje slavností pro celou obec (Bestajovský, 2004, s. 9).

4.2 Letní období - období poutí

Charakteristika letního období

Je to krásná část roku. Bohatá a štědrá příroda nám nabízí své dary. (Šottnerová, 2006, s. 6). Léto bylo v minulosti spojeno především s prací na polích a v sadech, bylo však i obdobím poutí a jarmarků.

Poutě

Poutí se nazývaly pobožné návštěvy posvátných míst. Cílem bývalo nějaké vzdálenější posvátné místo, kde se lidé modlili a prosili za vyslyšení proseb. Pout' bývala velikým svátkem pro celou vesnici a okolí. Chodit na poutě bývalo dříve na venkově zvykem. Lidé mívali v paměti poutní neděle tak, jak šly za sebou, a nevynechali ani jednu. Poutníci byli mnohdy i více dnů na cestě, přespávali v hostincích, ti chudší i pod širým nebem. Poutě neznamenal pouze putování k nějakému posvátnému místu, ale šlo i o slavnost uctění památky světce, kterému byl kostel zasvěcen.

Jak plynula doba, měnila se i povaha a smysl poutí. Od původního náboženského významu až po dnešní zábavní charakter (Bestajovský, 2004 s. 20).

4.3 Podzimní období čas sklizně

Charakteristika období

Žijeme v době s vysokým tempem a zahlceni každodenními starostmi často nenacházíme čas zastavit se. Pro malé dítě i pro dospělého člověka je setkávání se s druhými lidmi nepostradatelnou nutností pro rozvoj vlastního já. Dítě však více než dospělý potřebuje setkávání s reálným světem, potřebuje smyslovou zkušenost naplněnou osobním prožitkem. Bez ní je v roli pouhého pozorovatele a nesměřuje k roli účastníka.

Prostřednictvím techniky vnímání a seznamování se světem neprobíhá pouze zrakem a sluchem. Ale již uznávaný Jan Ámos Komenský říkal známé moudro o tom, že nic není v našem rozumu, co neprošlo všemi smysly. Této myšlence je velmi blízké tzv. prožitkové učení, jehož základem je aktivita a pohyb nejen těla, ale i nitra. Tato forma učení může zahrnovat nejrůznější témata ze života. Učitelé vytvářejí projekty, v nichž se snaží děti zaujmout, vtáhnout do dění, aby ony samy byly aktéry, aby nejen viděly a slyšely, ale také „ochutnaly, osahaly si, očichaly“ – zkrátka vnímaly všemi smysly a vše prožívaly.

Řada našich pedagogů přichází s rozličnými nápady, náměty a neustále vymýšlí, jak učit hravou a zábavnou formou. Zastávám názor, že k základnímu vzdělání patří také jisté povědomí o zvycích a obyčejích našeho lidu. Jsou plné lidového moudra, pokory k životu a přírodě. A to dnešní mládeži trochu chybí (Šottnerová, 2006, s. 5).

Vinobraní

Vinobraní patří k završení podzimní sklizně na polích. Je to velký svátek pro vinaře (Bestajovský, 2004, s. 8).

4.4 Zimní čas s tradiční kulturou adventu a Vánoc

Charakteristika období

Lidé hledají rozličné prostředky, způsoby, motivace, důvody, které by je mohly spojovat a sbližovat. Jednou z takových možností jsou staré zvyky a obřady. Měly, a v mnoha případech i v dnešní době mají, důležitou funkci – shromažďují a stmelují rodinu i širší společenství, např. vesnici, různé zájmové spolky apod. (Šottnerová, 2005, s. 5).

Mnozí, kteří jsou z jakýchkoliv důvodů nuceni nějakou dobu pobývat v cizině, vzpomínají na domov, kde mají své kořeny. Stýská se jim a rádi se po čase vrací. Co je táhne zpět? Samozřejmě rodina, blízcí lidé, rodný kraj. Hodnotí-li svůj pobyt za hranicemi, slycháváme často: „jiný kraj – jiný mrav“. Ano každý národ si v sobě po staletí nese něco, co je pro něho charakteristické. Každý národ je ovlivněn zeměpisnou polohou

krajiny, v níž žije. Od chvíle vzniku ho provází jeho historie, ve které se po staletí odrážejí vzájemné vztahy, vztahy k jiným národům a celkový pohled na svět.

Tvář každého národa však tvoří jeho kultura a tradice, které během jeho existence vznikají a přenášejí se z generace na generaci. Tradice našeho lidu jsou bohaté a krásné. Škoda jen, že současná mladá generace má o nich jen kusé informace, často neví, proč se ten či onen zvyk drží, a někdy jí připadá, že ten, kdo se k lidovým tradicím hlásí, je z jiného světa.

Všichni bychom si měli uvědomit důležitou skutečnost. Vytrácí-li se z povědomí lidu kultura a tradice národa, z něhož pochází, národ jako takový pomalu zaniká. Příslušnost k národu by měla být věcí hrdosti každého z nás. A to se, bohužel, u současné mladé generace moc nenesí (Šottnerová, 2005, s. 5).

Advent

Advent byl dobou očekávání příchodu Spasitele na svět. Jakýmsi měřítkem adventu jsou čtyři adventní neděle. První je „železná“, druhá „bronzová“, třetí se nazývá „stříbrná“ a poslední „zlatá“ je nejbliže Štědrému dni (Šottnerová, 2005, s. 6).

Svatá Barbora

Svátek svaté Barbory slavíme (4. 12.) Velmi známým zvykem je řezání třešňové větvičky „barborky“. Kolikátý den od uříznutí větvička vykvete, tolikátý měsíc v následujícím roce je pro majitele větvičky tím šťastným. Když se větvička o Štědrém dnu obalí květy, v domě kde je děvče na vdávání znamená to brzké vdavky.

Pochůzka sv. Mikuláše

Mikulášské obchůzky mají nepřerušenu tradici a udržely se až dodnes. Tuto večerní obchůzku očekávají děti z radostí avšak i s napětím ze strachu z čerta (Bestajovský, 2004, s. 8).

Vánoce

Vánoce jsou nejkrásnějšími svátky v celém roce. Je to čas k radosti, čas k veselí, čas ke štěstí. Čas být spolu s pocitem bezpečí, čas na obdarování nejen dárky, ale i kouskem lásky, která sídlí v našich srdcích. Tento sváteční čas je spojen s množstvím zvyků a tradic. Mnohé z nich se dodržují stále, jiné přežívají na okraji zájmu nebo jsou zapomenuty úplně.

Vznikají i novodobé zvyklosti a někdy se ty staré vracejí zpět v nové podobě (Šottnerová, 2005, s. 5).

Zvláštní ráz i melodii mají vánoční koledy o Ježíškovi. Je jich velmi mnoho a jsou rozšířeny v nejrůznějších variantách po celé Moravě. Stavění betlémů přispívalo k výtvarnému ztvárnění Ježíškova narození, dostalo ryze český ráz a podněcuje lidové řezbáře dodnes. Všechny tradiční zvyky měly jediný cíl – předvídat budoucnost (Pachtová, 1987, s. 105).

Silvestr a Nový rok

Na přelomu starého a nového roku hodnotíme ten uplynulý, ale s nadějemi nebo i obavami očekáváme, co nám přinese ten příchozí. Poslední den v roce má svátek svatý Silvestr. V minulosti tento den nebýval nijak výjimečný. Až nový věk přinesl potřebu lidí rozloučit se starým rokem vesele, a tak podoba silvestrovského dne a hlavně noci se změnila. Závěr roku většina lidí tráví ve společnosti přátel, na různých zábavách a veselicích. Charakteristická pro tento den je bujarost, humor a smích, zpěv, tanec, přemíra jídla a pití. S odpočítáváním posledních vteřin vypuká bouřlivé vítání Nového roku s ohňostroji, petardami, přípitky a předsevzetími.

Říká se: „*Jak na Nový rok, tak po celý rok*“.

Tři králové

Legenda o Třech králich, kteří putovali za narozeným Ježíšem do Betléma, je všeobecně známa. Tak jako jakékoliv jiné obchůzky byla i tříkrálová konána s cílem malého přilepšení ve formě koledy, kterou koledníci získali. Průvod chodil od domu k domu, vykuřoval je kadidlem a kropil svěcenou vodou. Společně s domácími se koledníci modlili a zpívali koledy, z nichž nejnámější je „My tři králové jdeme k vám...“, nebo hráli jednoduchou hru s prvky legendy o Třech králich. Při odchodu napsali nade dveře svěcenou křídou K + M + B a příslušný letopočet. Byla to počáteční písmena jmen oněch tří králů. Tříkrálové obchůzky v minulém století téměř vymizely. V současnosti se však objevují častěji v podobě charitativních sbírek (Šottnerová, 2005, s. 16-17).

Masopust

Jakýmsi předělem mezi zimním časem a časem probouzející se přírody je masopustní období. Rozpuštělý průvod masek a maškar dominuje tomuto dni. Dovádění masek leckde

doplňují žakovské divadelní hry a spousta krajevých zvyků. Hlavním aktérem masopustní obchůzky je maska medvěda, kterou ostatní maškary doprovázejí (Šottnerová, 2005, s. 33 - 34).

Pochování basy

V masopustní úterý vrcholí a současně přesně o půlnoci končí třídenní hýření, bujaré veselí, hostiny a tancování. Muzikanti dohráli a symbolicky se pochovává figurína basy. Tímto zvykem se dalo na vědomí, že dalších 40 dní by se měl každý věnovat rozjímání a půstu (Šottnerová, 2005, s. 6).

5 Tradiční lidová kultura

Vymezení pojmu

Každé dítě by mělo mít možnost vzdělávat se podle svých zájmů, nadání a schopností a poznat hodnoty vzdělanosti a kulturnosti národa. Kulturní tradice jsou základem, ze kterého vyrůstá i současná kultura. Mělo by proto být samozřejmostí, že i mladá generace bude obeznámena s těmito tradicemi a že těchto tradic bude všestranně využito v morální, estetické a citové výchově dětí.

Lidová kultura byla zejména v minulosti významným zdrojem národní kultury a národních tradic. Z chronologického pohledu lze hovořit jednak o *tradiční lidové kultuře*, kterou se označuje venkovská kultura příslušející k období zhruba od počátku 18. století do poloviny 19. století, jednak i o *soudobé lidové kultuře*, *soudobém folklóru*, a to v podobě výtvorů současných neprofesionálních tvůrců žijících v časovém horizontu několika posledních desítek let (Patočka, Heřmanová, 2008, s. 27).

5.1 Hanácký lidový kroj

Kroj je drahým, vzácným a posvátným symbolem národní a kmenové tradice. Vytvářely jej minulé věky, měnily dobové nárazy módy a střežil jej kolektivní vkus vesnické nebo farní pospolitosti. Tak jak každý kraj má své zvyky, tak i kroje se různí. Jsou obrazem práce a bohatosti lidí již od dávných dob.

Po druhé světové válce ožily na Hané opět kroje, a to nejprve u nás v Prostějově zásluhou ženského spolku „Sdružení hospodyň“. Je zajímavé, že ženy, ač se jim vytýká marnivost a shon po módních novinkách, zůstaly kroji věrny o dvacet let déle nežli muži.

Hanácký ornament při povrchním pohledu se mnohému jeví fádni svou nepatrnou barvitostí. Ale všimneme-li si ho lépe, poznáme, jak je ušlechtilý v tvarech. Vyšivací technika je poněkud odlišná od běžného způsobu vyšívání. Dělení lístků a šikmým kladením stehů dosahuje hanácký ornament jedinečného dojmu. Výplně se podobají poněkud výplním výšivek na českých krojích, ale určité stehy jsou přece jen naše, hanácké, hlavně v těch rozmanitých „mřížkách“.

Motivy hanáckého ornamentu jsou většinou z říše rostlinné, z přírody. Venkované našli v zahradě, na poli, nebo v lese pěkný list nebo kvítek a měli hned vzor pro vyšívání. Napodobili růže, srdíčka, jablíčka, hrozny, tulipány, péra a nejrozmanitější druhy listů

a lístečků. Výplně větších prvků jsou různé křížky, uzlíčky, čtverečky, trojúhelníčky, obdélníčky, tedy větším dílem prvky měřické (Čížková, 1940, s. 7-8).

5.2 Ženský kroj

Všimněme si nyní ženského kroje podrobněji. Zmínky o něm sahají až do 17. století a doby ještě dřívější. Tehdy se velmi lišil od toho, jaký my nyní napodobíme. Tenkrát se hanačky oblékaly po bílo a šily z hrubého domácího plátna. Sukně měly hodně krátké a nepříliš řasnaté, asi ze dvou půlek. Sahaly jim málo pod kolena. Košile nebyla až ke krku, ponechávala krk volný, ba tvořila jakési dekolté, na jehož obrubě byl úzký ryšek, jistě zárodek pozdějšího obojku. Zástěra byla tehdy stejně dlouhá jako sukně. Na hlavě se k tomuto kroji nosily šátky a gargule (karkulky, čepečky). Svobodné nosily pouze šátky. Byl to pruh jemného plátna asi 2 m dlouhý, 30 cm široký, zdobený krajkou a bílou a černou výšivkou. Vdané nosily ještě pod šátkou „gargoleno“.

Po roce 1700 se začaly nositi delší sukně, kordulky či lajdíky se vyšívaly a přes ramena se nosily bílé plachtíčky či loktušky. Asi po r. 1786 se šátky odkládaly a nastaly šátky. Byly červené, hedvábné nebo bílé z prací látky s okrajem krajkovým a neveliké. Nosily se na úzko složené, položené přes čelo, v týle uvázané. Veliké šátky se začaly nositi až v 19. století.

Jak se Hanačky pod šátek česaly? Na poutec, s pěšinkou uprostřed. Svobodné spletly vzadu vlasy do jednoho copu nebo-li lelíku. Konce jeho ozdobily ve svátek fábory, které při tanci pěkně vlály. Ozdobenému lelíku se říkalo též „pantlák“.

Košile byla původně na způsob rubáše, ale ze tří dílů. Jeden díl sahal od pasu do půl lýtek. Druhý díl byl opasek čili oplečí, od pasu nahoru do půl zad a prsou, zavěšený na trháčku a vpředu sešňerovaný červenou nebo modrou haraskou. Třetí díl košile byly stánky (tílko) s baňatými rukávy, jež dosahovaly pouze k lokti. Tato košile, nyní nazývaná rukávci, bývala na svátek z tenkého plátna, tzv. matrabašu. Říkalo se jí tenčice.

Sváteční oplečí bývalo z matrabašu nebo mulu. Na zádech, blíže pasu, bývalo na dvě dlaně vyšito drobným vzorem, a to bílým hedvábím nebo nelesklou bavlnkou. Rukávy od košilky bývaly původně jen taclové, tj. měly ryšky. Teprve později vznikly límečkové.

Na Rukávcích si hanačky zakládaly, mívaly jich několik. Rukávce taclové se neřasí, pouze se na hladko vyžehlí a složí do volných záhybů (Čížková, 1940, s. 10-13).

Límečky rukávců bývají 5 – 15 cm široké, černě nebo smetanově vyšité. U límečků se ve svátek nosily červené pentle.

U nás a všude tam, kde se nosí límečkové rukávce, nosí se kordulky krátké, za to k taclovým rukávcům kordulky delší, až do pasu. Při krátké kordulce se dobře uplatní výšivka na oplečí. Mária Šťastná z Čech pod Kosířem je nám vzorem.

Fěrtoch (vrchní sukně) býval za stara jen bílý, později různobarevný. Než kraj zanihl, nosily se bílé fěrtochy pouze na oddavky, a to nevěsta a družičky.

Fěrtoušek se uvazuje přes fěrtoch zpredu dozadu. Původně byly fěrtušky, tj. zástěrky, jen bílé. Později také různobarevné. Podle roční doby se nosily v adventě a postě tmavomodré, fialové nebo černé, po velikonočních červené, o letnicích a v létě světlé, květované. Když se šaty prodlužovaly a šířily, byly také fěrtušky delší a řasnější. U nás byly oblíbeny čistě bílé z jemného plátna, zvaného „matrabas“. Byly zdobeny záložkami a krajkou. Fěrtušky mohly býti i o něco delší nežli fěrtoch, ale nikdy naopak! Krajka musela vždy přesahovati lem fěrtochu.

Hanácká stuha – pantla – je hedvábná a květovaná. Základní barva bývá modrá, nebo červená, fialová, černá a bílá. Pantle se prostředkem položí na záda na frky od kordulky a vine se po dolním okraji jejím dopředu. V předu se zaváže na vkusné smyčky a dlouhé konce se nechají viset a vlát.

Obojek neboli placák (ryšek, okruží) – je ušit z pruhu jemného plátna asi 10 cm širokého a sedm i více metrů dlouhého, k němuž je přišita široká krajka buď bílá, vláčková, nebo snědá, žahavková kopřivová (Čížková, 1940, s. 16-26).

Obr.č. 12: Hanácká nevěsta z Prostějovska.

Zdroj: (Čížková, 1940)

Obr. č. 13: Hanácká nevěsta z Přerovska.

Zdroj: (Čížková, 1940)

Za chladného počasí oblékaly Hanačky soukenné kabátky zvané flanélky a ještě župánky. Ozdobeny jsou podobně jako kordulky. Vzadu mají velikánské frky. Za mrazu se oblékaly krátké kožíšky do pasu z liščí nebo ovčí kůže. Říkalo se jim podle toho „leščený“ a „dobeny“.

Pozdější kabátky – kacabajky mívaly jen dva frky a ještě později byly bez nich. Měly jen řasné ryšky (faldy) a říkalo se jim někde „frcolke“. Bývaly i ze sametu a jiných látek.

Punčochy byly ručně pletené, často vzorované. K bílému kroji bílé, k tmavému červené. Ty měly nad kotníky vyšité různobarevné „cvikle“.

Střevíce do parády bývaly černé jirchové, zdobené bílou a červenou kožkou. Měly velké mosazné spony a červené podpatky, někdy dlouhé ozdobené jazyky. V zimě se nosily též vysoké kožené nebo manšestrové šněrovací botky (Čížková, 1940, s. 28).

6 Krojované soubory na Prostějovsku

6.1 Hanácký soubor Klas z Kralic na Hané

Hanácký soubor Klas z Kralic na Hané za 30 let své činnosti překonal nejrůznější potíže, jaké jen soubor může mít. Za ta léta jim prošlo několik stovek lidí. Někteří jen prolétli, jiní jsou dlouholetými stálicemi a někteří předávají své zkušenosti dál, mladším generacím ve vlastních řadách nebo v jiných souborech. Naučili se tance a písničky, které dříve neznali, navštívili místa, která by jinak neviděli, a seznámili se se zajímavými lidmi, které by jinak nepoznali. Seznamovali se mezi sebou navzájem a navázali pevná přátelství.

Mezinárodní festivaly, kde se seznámili se soubory z jiných kontinentů, byly pro ně velkým přínosem. Poznali mnoho národů, jejich kulturu a folklor. A snad právě proto mají ještě raději svoji Hanou a váží si toho, co jim zanechali jejich předkové. Chtějí dál učit mladou generaci tomu, co se sami naučili od starších. K tomu je však nutný elán, nadšení a chuť, tak jak tomu bylo v začátcích působení souboru (Slezáčková, 2001, s. 9).

6.2 Národopisný soubor Pantlák Němčice nad Hanou

Národopisný soubor Pantlák pod vedením Jany Otáhalové je součástí koloritu akcí města. Jejich pořady jsou pravidelnou součástí velikonočních oslav, Němčických hodů a vánočního programu. V r. 2008 byl Pantlák spolupořadatelem akce o dosažení rekordu tanečnicků Hanácké besedy ve Vyškově. Do České knihy rekordů byl zapsán rekord – 210 krojovaných Hanáků současně tančících Hanáckou besedu. Dne 18. července 2009 na Němčické hody byl místním farářem vysvěcen nový prapor Pantléku (Matoušek, 2009).

Obr. č. 14 : Nový prapor

Zdroj: (Web7x [online])

7 Kulturní tradice v regionu Prostějov

7.1 Hanácké slavnosti

Prostějovská hodová neděle uprostřed září je nerozlučně spjata s hanáckými slavnostmi – folklórním svátkem Hané.

První Hanácké slavnosti se uskutečnily v roce 1983 a za tu dobu prošly vývojem, kterým vykrytalizovaly až do dnešní podoby. K jejich pořádání vedly především tyto důvody: umožnit širokou prezentaci hanáckého lidového umění, tím inspirovat a motivovat hanácké soubory k další činnosti, a přispět tak k rozvíjení kulturního odkazu našich předků.

Pro konání slavností byla zvolena hodová neděle, která se váže s poutí (svátek Povýšení sv. kříže, jemuž je zasvěcen prostějovský hlavní kostel). Na odpoledním galaprogramu nikdy nechyběl *Klas a hanácká beseda* (později Kosíř) z Kostelce na Hané, téměř vždy účinkoval i Prostějovský *Mánes* a mnoho dalších (Gregušová, 1992).

7.2 Žváčkův festival

Každoročně v půlce června pořádá Městské kulturní středisko v Konici přehlídku dechových hudeb „Žváčkův festival“. Festival se koná na počest hudebního skladatele Antonína Žváčka, autora více než 500 skladeb pro dechové nástroje, rodáka z nedaleké obce Hačky na Konicku. Přehlídka začíná slavnostním defilé kapel a mažorettek městem (Palán, 2008).

7.3 Hanácký divadelní máj Němčice nad Hanou

Regionální přehlídky mají v Němčicích nad Hanou v Olomouckém kraji více jak třicetiletou tradici, jedná se o jednu z největších přehlídek amatérského divadla na Moravě.

Cílem je zvýšit znalosti, zvláště začínajících souborů v oblasti teorie divadla. Do průběhu přehlídky jsou zapojovány základní školy a mateřské školy regionu (Prostějovský večerník, 2009).

8 Uplatnění kulturních tradic prostějovského regionu v mateřské škole

V této kapitole uvádíme některé příklady činností, které můžeme uplatnit v mateřské škole. Tak, jak plyne čas během roku, a střídají se roční období, tak budeme společně tvořit, prožívat, poznávat a radovat se z dění kolem sebe.

Za velmi důležité pokládáme, aby děti v psychické a fyzické pohodě byly připraveny na vstup do života. V návaznosti na hlavní cíle je hlavní myšlenkou programu poznávání a prožívání všeho, co obohatí nejen děti, ale i nás dospělé. Poznávání světa, všech detailů, které se odehrávají kolem nás, poznatky z různých oblastí.

8.1 Velikonoce

Záměr: V mateřské škole seznámíme děti s tradicemi Velikonoc, se symboly (pomlázka, malovaná vajíčka, Velikonoční koledy, výtvarné činnosti, poznáme novou výtvarnou techniku. Budeme podporovat u dětí samostatnost při výtvarné činnosti (nebát se použít netradiční materiály), nechat spontánně se projevit.

Dílčí vzdělávací cíle (Smolíková, 2004).

Dítě a jeho tělo	Rozvoj schopností v oblasti hrubé i jemné motoriky, rozvoj a užívání všech smyslů
Dítě a jeho psychika	Rozvoj řečových dovedností, rozvoj smyslového vnímání, rozvoj paměti, pozornosti, rozvoj tvořivosti.
Dítě a ten druhý	Seznamovat se s pravidly chování ve vztahu k druhému
Dítě a společnost	Poznávání pravidel společenského soužití, rozvoj základních společenských postojů
Dítě a svět	Seznamování se s prostředím, ve kterém žije

Vzdělávací nabídka

Dítě a jeho tělo	Činnosti seznamující děti s věcmi, které je obklopují
Dítě a jeho psychika	Vokální činnosti, společné rozhovory, individuální a skupinová konverzace, přednes, prohlížení knížek
Dítě a ten druhý	Běžné komunikační aktivity dítěte s druhým dítětem i dospělým
Dítě a společnost	Běžné každodenní setkávání s pozitivními vzory vztahů a chování
Dítě a svět	Přirozené pozorování blízkého prostředí

Očekávané výstupy (Smolíková, 2004).

Dítě a jeho tělo	Sladit pohyb s rytmem, ovládat koordinaci ruky a oka
Dítě a jeho psychika	Správně vyslovovat, vyjadřovat myšlenky, nápady, pocity, naučit se z paměti krátký text, prožívat radost ze zvládnutého, respektovat předem vyjasněná pravidla
Dítě a ten druhý	Spolupracovat s ostatními, udržovat dětská přátelství, respektovat potřeby druhého
Dítě a společnost	Uplatňovat společenské návyky, adaptovat se na život ve škole, začlenit se do třídy mezi své vrstevníky, respektovat je
Dítě a svět	Orientovat se bezpečně ve známém prostředí, zvládat běžné činnosti v MŠ, porozumět, že změny jsou přirozené a samozřejmé

Klíčové kompetence: Vytvářet u dětí životní dovednosti jako je komunikace, kreativita, schopnost týmové práce, schopnost řešit problémy. Respektovat potřeby a individualitu dětí.

Motivace: Zajíčková koleda - úvodní říkanka (viz příloha č. 1).

Komunitní kruh: Jak se jmenuje svátek, kdy se chodí koledovat o malovaná vajíčka? Ve kterém ročním období se na Velikonoce těšíme? Které tradice či symboly se vážou k Velikonocům?

Povídání si o Velikonočních zvycích, ukázka obrázků, seznámení dětí s úvodní říkankou, porozumění textu, naučení říkanky za pomoci vytleskávání slabik, výroba kraslice.

Organizační forma: Frontální, skupinová, individuální, individualizovaná

Metody: Slovní, názorné, praktické

Pomůcky: Vyfoukнутé vajíčko, materiál na zdobení – ovesné vločky, mák, kokosová moučka, koření, drobné těstoviny, lepidlo – Herkules, štětec, barevné mašle, špejle

Poučení a pokyny při práci: Správné zacházení s lepidlem

Postup: Než zahájíme výrobu, upozorníme děti o bezpečnosti práce. Poté rozdáme každému jedno vyfouklé vajíčko, štětec a lepidlo. Doprostřed stolečku dáme materiál na zdobení a můžeme začít. Děti nanesou lepidlo na vajíčko za pomoci štětce. Po natření, ozdobí vajíčko, buď skládáním zrníček, těstovin pěkně do řady, anebo zlehka posypou podle fantazie. Je potřeba používat hodně drobné kousky, aby dobře držely. Cílem je, aby si děti procvičily jemnou motoriku prstů (špetkový úchop), aby rozvíjely tvořivost. Nakonec provlečeme vajíčkem barevnou mašli za pomoci špejle. Vše završíme hodnotícím kruhem: Co se vám děti nejvíc podařilo? S jakým materiálem se vám nejlépe vajíčko zdobilo? Co vám dělalo největší potíže?

Závěr: Po dokončení pracovních činností, se vrátíme k naší úvodní říkance, aby nám zůstala uchovaná v paměti při pondělním koledování.

8.2 Čarodějnice

Záměr: Společné objevování českých tradic. Vytváření představ o téhle pohádkové bytosti. Seznámení s charakterovými vlastnostmi pohádkové postavy na základě přímého kontaktu s ní. Snažit se, aby děti rozpoznaly rozdíl mezi dobrem a zlem, zjistily lidské vlastnosti.

Dílčí vzdělávací cíle (Smolíková, 2004).

Dítě a jeho tělo	Rozvoj pohybových schopností psychické i fyzické zdatnosti
Dítě a jeho psychika	Rozvoj komunikativních dovedností a schopností získané dojmy a prožitky vyjádřit
Dítě a ten druhý	Osvojení si elementárních poznatků, schopností a dovedností
Dítě a společnost	Rozvoj společenského i estetického vkusu
Dítě a svět	Vytváření pozitivního vztahu k místu a prostředí kde dítě žije

Vzdělávací nabídka

Dítě a jeho tělo	Hudební a hudebně pohybové činnosti, hry
Dítě a jeho psychika	Námětové hry a činnosti
Dítě a ten druhý	Sociální a interaktivní hry, hraní rolí, hudební a hudebně pohybové hry, výtvarné hry
Dítě a společnost	Aktivity přibližující dítěti svět kultury a umění (výtvarné, hudební a dramatické činnosti)
Dítě a svět	Přirozené pozorování blízkého prostředí a života v něm

Očekávané výstupy (Smolíková, 2004).

Dítě a jeho tělo	Zvládnout prostorovou orientaci
Dítě a jeho psychika	Naučit se z paměti krátké texty, prožívat radost ze zvládnutého a poznaného
Dítě a ten druhý	Porozumět běžným projevům vyjádření emocí a nálad
Dítě a společnost	Vyjadřovat se prostřednictvím hudebních a hudebně pohybových činností
Dítě a svět	Orientovat se bezpečně ve známém prostředí (budova mateřské školy, hřiště)

Klíčové kompetence: umět určit charakterové vlastnosti pohádkového hrdiny, vyjadřovat se pomocí různých výtvarných a hudebních činností.

Motivace: Četba příběhu z knížky „Malá čarodějnice“ (viz příloha č. 2), kterou najdou děti na okně třídy spolu s dopisem od malé čarodějnice a jejího přítele havrana, aby si knížku přečetly a staly se kamarády Malé čarodějnice, protože je sama a chtěla by mít také kamarády.

Komunitní kruh: Po přečtení kapitoly klademe dětem otázky: Děti co stálo na louce za domkem? Jak se jmenoval havran? Co chtěla Malá čarodějnice první vyčarovat?

Co se vám vybaví, když se řekne čarodějnice? Jaké má vlastnosti? Co umí? Co to znamená kouzlit? Znáte nějakou pohádku, kde vystupovala?

Povídání si o tradicích čarodějnic, vyrábění naší kamarádky čarodějnice

Organizační forma: Frontální, skupinová, individuální, individualizovaná

Metody: Slovní, názorné, praktické

Pomůcky: Tvrdý papír, pastelky, nůžky, lepidlo, břízové proutí, provázek

Poučení a pokyny při práci: Osvojování si hygienických návyků při kreslení - držení tužky, správné sezení u stolečků, bezpečnostní zacházení s nůžkami

Postup: Děti sedí u stolečku, každý dostane tvrdý papír, na který nakreslí svoji čarodějnici. Po nakreslení si čarodějnici vystříhnou. Na zhotovení koštyče si každý vezme svazáček břízového proutí, který si sám uváže. Po zhotovení koštyče, si přilepíme svoji vystřiženou čarodějnici

Hodnotící kruh – vše završíme představením svoji čarodějnice i jak umí létat. Zároveň dětem připomeneme projekt, který se bude konat následující den. O projektu jsou předem informováni i rodiče. Tenhle projekt bude zahrnovat různé hry, tance, vaření čarovných lektvarů a mnoho dalších. Na závěr bude promenáda čarodějnic, kde se vyhlásí kostým nejlepší čarodějnice. A aby nebylo ostatním líto, všichni dostanou drobné dárečky za účast.

Závěr: Před zahájením činností je nutné shromáždit dostatek různého materiálu na tvoření. Včas seznámit rodiče s tématem, kterým se budou děti zabývat, a požádat je o spolupráci jak se sháněním materiálu, tak s organizací a přípravou školní slavnosti. Do přípravy na projekt se musí zapojit i provozní zaměstnanci, kteří pomohou s přípravou pohoštění, případně při zajištění organizace a bezpečnosti při slavnosti samé.

Dětem je pohádková postava Malé čarodějnice blízká, mohou uplatňovat svou fantazii a představivost ve všech činnostech, které jim v souvislosti s projektem bude nabízet.

Závěr

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo seznámit čtenáře s tradicemi prostějovského regionu, jeho rozlohou, přírodním bohatstvím, stručným přehledem historie a také si představit některé kulturní památky, které se nachází právě ve zmiňovaném regionu. Dále jsme navázali na Rámcový program předškolního vzdělávání, do kterého jsme zasadili kulturní tradice odvíjející se v jednotlivých oblastech. Tradiční kultura byla rozčleněna do jednotlivých ročních období se zaměřením na místní specifika. Jelikož nebylo možné v rozsahu práce zmínit všechny kulturní akce, pořádané během roku, vybrali jsme jen některé, pro nás ty nejzajímavější. V tradiční lidové kultuře jsme se také zmínili jen o některých krojovaných souborech působících v prostějovském regionu. Pro nedostatek publikací k mužskému kroji jsme se zaměřili jen na ženský kroj.

Praktická část zahrnuje motivační příklady činností pojících se ke kulturním tradicím a zároveň nám podává náměty k tvořivému situačnímu učení, které děti obohacuje a z něhož získávají další životní zkušenosti.

Víme, že malé děti jsou zvědavé, rády si hrají a na základě dobré motivace se rády učí novým věcem.

Při psaní bakalářské práce jsme vycházeli z odborných pramenů, které jsou na konci uvedeny.

Seznam použitých pramenů a literatury

- [1] BESTAJOVSKÝ, M. *Lidové obyčeje a nápady pro šikovní ruce – Jaro*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0160-6.
- [2] BESTAJOVSKÝ, M. *Lidové obyčeje a nápady pro šikovní ruce – Léto*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0315-3.
- [3] BESTAJOVSKÝ, M. *Lidové obyčeje a nápady pro šikovní ruce – Podzim*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0415-X.
- [4] BESTAJOVSKÝ, M. *Lidové obyčeje a nápady pro šikovní ruce – Zima*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0476-1.
- [5] ČÍŽKOVÁ, M. *Hanácký kroj*. Prostějov, 1940.
- [6] GREGUŠOVÁ, A. *10 let hanáckých slavností v Prostějově*. Prostějov: Kulturní klub Duha, 1992.
- [7] CHYTIL, M. *Hanácký soubor písní a tanců Mánes*. Prostějov, 1985.
- [8] MATOUŠEK, J. *Národopisný soubor Pantlák – Záznamy v kronikách města Němčice nad Hanou*.
- [9] *Němčice pod lupou*. Němčice nad Hanou, 2015.
- [10] PACHTOVÁ, M. *Hanáckým dětem*. Část 2, Dětský rok – zvykosloví a výroční obyčeje. Prostějov: Okresní kulturní středisko, 1987.
- [11] PALÁN, J. *Zpravodaj Konice*. Městské kulturní středisko Konice, 2008.
- [12] PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E. *Lokální a regionální kultura v České republice*. 1. vyd. Praha: Aspi, 2008.
- [13] PRACHAŘOVÁ, J. *Prostějov*.
- [14] *Prostějovský večerník*. Prostějov, 2009. Roč. 13, č. 18.
- [15] *Region Prostějov*. Okresní úřad Prostějov a město Prostějov, 1996.
- [16] SLEZÁČKOVÁ, E. *Hanácký soubor písní a tanců Klas Kralice na Hané*. 2001.
- [17] SMOLÍKOVÁ, K. *Rámcový program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004. ISBN 80-87000-00-5.
- [18] ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola - Teorie a praxe I*. Olomouc: UP, 2004. ISBN 80-244-0945-8.
- [19] ŠOTTNEROVÁ, D. *Velikonoce – původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-044-0.
- [20] ŠOTTNEROVÁ, D. *Jaro – zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry*. Olomouc: Rubico, 2007. ISBN 978-80-7346-074-7.

- [21] ŠOTTNEROVÁ, D. *Léto a podzim – zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry*. Olomouc: Rubico, 2006. ISBN 80-7346-066-1.
- [22] ŠOTTNEROVÁ, D. *Zima – zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry*. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN 80-7346-059-9.
- [23] ŠOTTNEROVÁ, D. *Adventní čas – zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN 80-7346-050-5.
- [24] ŠOTTNEROVÁ, D. *Vánoce – původ, zvyky, koledy, hry a náměty*. 3. vyd. Olomouc: Rubico, 2008. ISBN 978-80-7346-090-7.

Internetové zdroje

Střevle potoční. *BioLib*. [online]. 21. 10. 2009 [cit. 2009-10-21]. Dostupné z:

<http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id103792>

Hrouzek obecný. *Rybicky.net*. [online]. 15. 12. 2008 [cit. 2008-12-15]. Dostupné z:

https://rybicky.net/atlasryb/hrouzek_obecny

Ledňáček říční. *Wikipedie*. [online]. 6. 1. 2016 [cit. 2016-01-6]. Dostupné z:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Led>

Pěnkava obecná. *Chov zvířat*. [online]. 3. 12. 2013 [cit. 2013-12-3]. Dostupné z:

<http://www.chovzvirat.cz/zvire/1025-penkava-obecna/>

Prapor a znak města. *Statuární město Prostějov*. [online]. 5. 6. 2015 [cit. 2015-06-5].

Dostupné z: <http://www.prostejov.eu/cs/volny-cas/o-meste/symboly-mesta.html>

Nová radnice v Prostějově. *Z projektu Wikimedia commons*. [online]. 18. 9. 2012 [cit. 2012-09-18]. Dostupné z: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Radnice>

Mariánský sloup. *Wikipedie*. [online]. 24. 2. 2016 [cit. 2016-02-24]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Prost%C4%9Bjov#/media/File:Mariansky_morovy_sloup_v_Prostejove.JPG

Kostel Povýšení svatého kříže. *Wikipedie*. [online]. 24. 2. 2016 [cit. 2016-02-24]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Prost%C4%9Bjov#/media/File:Kostel_povyseni_sv_krize.jpg

Kostel u Milosrdných bratří. *Wikipedie*. [online]. 24. 2. 2016 [cit. 2016-02-24]. Dostupné z:

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Úvodní říkanka.

Zajíčková koleda

Hody, hody, doprovody,
já jsem malý zajíček,
utíkal jsem podle vody,
nesl kopu vajíček.

Potkala mě koroptvička,
chtěla jedno červené,
že mi dá lán jetelíčka,
a já řekl: „Ne, ne, ne!“

Na dvorečku za potokem
mám, já strýce králíčka,
tomu nosím každým rokem
malovaná vajíčka.

Hody, hody, doprovody,
já jsem malý zajíček,
dojdu-li tam bez nehody,
dám mu kopu vajíček.

Zdroj: SLÁDEK, J.V., KOŽÍŠEK, J.: *Hraní s básničkami*. Praha: Axióma, 2011, s. 30. ISBN 78-80-7292-216-1.

Příloha č. 2: Úryvek „Malá čarodějnice má zlost.“

Malá čarodějnice má zlost

Byla jednou jedna malá čarodějnice. Bylo jí pouhých sto dvacet sedm let, a to přece na čarodějnici není vůbec žádný věk. Bydlila hluboko v lese v kouzelnickém domku na samotě. Ten kouzelnický domek měla sama pro sebe, nebyl proto zvlášť velký. Ale malé čarodějnici stačil, krásnější kouzelnický domek by si ani nemohla přát. Měl báječně zborcenou střechu, křivý komín a rozvrzané okenice. Na louce za domkem stála pec. Bez té to ovšem nešlo. Kouzelnický domek bez pece by nebyl žádný kouzelnický domek.

Malá čarodějnice měla havrana, který uměl mluvit. Říkala mu havran Abraxas. Nemyslete si, že snad jen uměl zakrákat „dobrytro“ a „dobrý večer“ jako obyčejný havran, který se naučil mluvit, Abraxas uměl povědět taky všechno ostatní. Malá čarodějnice si na něm velice zakládala. Byl to neobyčejně moudrý havran, vždycky jí ke všemu řekl, co si o tom myslí, a nikdy nedržel zobák.

Asi šest hodin denně trávila malá čarodějnice tím, že se cvičila v kouzlech. Kouzla, to není jen tak. Kdo to chce někam dotáhnout, nesmí být líný. Napřed se musí naučit všem menším čarodějným kouskům – a potom těm velkým. Musí prostudovat kouzelnickou knihu stránku za stránkou a nesmí nic vynechat.

Malá čarodějnice byla v kouzelnické knize teprve na stránce dvě stě třináct. Zrovna se učila dělat déšť. Seděla na lavičce u pece s knihou na kolenou a učila se čarovat. Havran Abraxas seděl vedle ní a byl nespokojený.

„Máš dělat déšť,“ krákal vyčítavě, „a cos vykouzila? Poprvé ti napršely bílé myšky, podruhé žáby, potřetí jedlové šišky! To jsem tedy zvědavý, jestli aspoň teďka svedeš opravdivý déšť!“

Tu se malá čarodějnice pokusila o déšť počtvrté. Vyčarovala na nebe mrak, kývala na něj, až připlul blíž, a když stál přesně nad ní, zvolala: „Necht' prší!“ Mrak se roztrhl a pršelo – podmáslí.

„Podmáslí!“ krákal havran. „Mně se zdá, že ti úplně přeskočilo! Copak bude ještě všechno na tvůj rozkaz pršet? Kolíčky na prádlo, ne, Nebo ševcovské floky? Kdyby to aspoň byly drobečky nebo rozinky!“

„Určitě jsem se přerekla v zaklínadle,“ pravila malá čarodějnice. I dřív se jí stávalo, že se tu a tam netrefila. Ale hned čtyřikrát za sebou?

„Přeřekla!“ krákal havran Abraxas. „Já ti povím, v čem to vězí! Jsi roztržitá! Kdo myslí při čarování na všechno možné, jen ne na čarování ne, ten se zkrátka musí přeřeknout! Měla ba ses na to víc soustředit.“

„Myslíš?“ zeptala se malá čarodějnice. Pak najednou zaklapla kouzelnickou knihu. „To se ví!“ vykřikla zlostně. „Opravdu na to nemyslím. A proč?“ Vyzývavě blýskla očima po havranovi. „Protože mám vztek.“

„Vztek?“ opakoval havran Abraxas. „Na kohopak?“
„Štve mě,“ řekla malá čarodějnice, „že je dneska filipojakubská noc. To se na Skalnaté hoře sejdou všechny čarodějnice v kouzelném rejži.“

„No – a?“

„A velké čarodějnice říkají, že prý jsem na to ještě malá. Nemohu letět tancovat na Skalnatou horu, nechtějí mě tam!“

Havran se pokoušel malou čarodějnici utěšit. „Koukej, ve sto dvaceti sedmi letech přece ještě nemůžeš žádat, aby se velké čarodějnice na tebe dívaly jako na dospělou. Až budeš starší, všechno se to poddá!“

„Jenomže já chci už letos, chápeš?“ křičela malá čarodějnice.

„Co nemůžeš mít, to máš pustit z hlavy,“ krákal havran. „Předěláš něco, když se budeš vztekat? Vezmi přece rozum do hrsti. Co chceš dělat?“

Tu pravila malá čarodějnice: „Vím, co udělám. Poletím dnes v noci na Skalnatou horu!“

Havran se polekal.

„Na skalnatou horu? Velké čarodějnice ti to přece zakázaly! Chtějí si zatancovat jenom samy mezi sebou.“

„To je toho!“ křičela malá čarodějnice. „Zakazuje se ledacos. Ale když se člověk nenechá načapat.“

„Načapají tě!“ prorokoval havran.

„Ale kdež!“ odporovala malá čarodějnice.

„Přidám se k nim až v kole, a než skončí, zase potají odletím domů. V tom chumlu, co dnes večer bude na Skalnaté hoře, si toho vůbec nikdo nevšimne.“

Zdroj: PREUSSLER, O.: *Malá čarodějnice*. Praha: Albatros, 1993. ISBN 80-00-00019-9.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Marie Dostálová
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Kulturní tradice Prostějovského regionu a jejich uplatnění v mateřské škole
Název v angličtině:	Cultural tradition of the Prostějov region and their application in kindergarten
Anotace práce:	<p>Tématem této bakalářské práce jsou kulturní tradice prostějovského regionu a jejich využití v mateřské škole. Teoretická část předkládá komplexní charakteristiku prostějovského regionu v návaznosti na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, který se opírá o dosažení cílů kulturních tradic. Součástí práce je také tradiční lidová kultura v regionu Prostějov promítnuta do jednotlivých ročních období. Praktická část nabízí konkrétní náměty, jak dětem v mateřské škole za pomoci metodických listů přiblížit některé z kulturních tradic.</p>
Klíčová slova:	Kulturní tradice, Prostějov, mateřská škola, lidové zvyky
Anotace v angličtině:	<p>The theme of this Bachelor work are cultural traditions of the region of Prostějov and their usage in a nursery school. The theoretical part presents a complex characteristic of the region of Prostějov following the Framework Educational Programme for pre-school education, which is founded on the achievement of the objectives of the cultural traditions.</p>

	The part of the work is also traditional folk culture in the region of Prostějov reflected in particular seasons. The practical part offers specific suggestions how to introduce some of the cultural traditions with the support of methodical papers to children in a nursery school.
Klíčová slova v angličtině:	Cultural traditions, Prostějov, kindergarten, folk customs
Přílohy vázané v práci:	Ukázka z knihy, říkanka
Rozsah práce:	45 stran
Jazyk práce:	Český